

ZABIL JSEM
GENERÁLA
FRANCA

JOAN-LLUÍS LLUÍS

SOUČASNÁ EVROPSKÁ
LITERATURA

 BOURDON

**ZABIL JSEM
GENERÁLA FRANCA**

Copyright © Joan-Lluís Lluís, 2018

Czech edition © Bourdon 2021

All rights reserved. Licenced to the European Union under conditions.

Cover design © Martin Bohuš

Translation © Michal Brabec, 2020

Afterword © Michal Brabec, 2020

ISBN: 978-80-7611-030-4

ZABIL JSEM
GENERÁLA
FRANCA

JOAN-LLUÍS LLUÍS

Lluísi Boschovi.

*Všem, kteří by jinak nemuseli zemřít
ve Francových věznicích.*

Nedůvěřuj dějinám. Vysni si je a přepiš.

PERE QUART

Neb ještě mi dáno jest žíti.

HOMÉR

ÚVOD

12. června 1940

ODE DNEŠKA BUDU NĚKÝM JINÝM

Tělo se rozpomíná rychleji než mysl. Proto mám mrazení v zádech a žaludek se mi stahuje o vteřinu dříve, než si vlastně uvědomím, že to sotva slyšitelné, ještě vzdálené hučení brzy přejde v ohlušující burácení a smrtonosný rachot. A mé tělo, které se rozpomíná rychleji než mysl, si žádá, abych zmizel. Ale nevím, jak ho jen poslechnout, když nemám kam. Můžu leda tak zvednout hlavu a po nebeském světě, který nás obe-
myká, zapátrat očima.

Nejsem schopen určit typ přibližujících se letadel, ale vím, že jsou to táž, která bombardovala Barcelonu. Hluk motorů je sice překryt větrem vanoucím od moře, ale teď už není nikoho, kdo by neviděl, jak svým hřbetem drbou temná mračna na bříše a vrhají se na nás. Franco nás nebývale poctil příkazem, aby se pět z prvních letounů, které se dostanou přes francouzskou hranici, odchýlilo z trasy a zabilo nás. Zvláštní, podivné. Jako bychom tu všichni, vsazeni do pustiny pláže mezi ostnatý drát a moře a odsouzeni k beznaději, nebyli už tak dost mrtví.

Za několik let budou historici toho názoru, že s Francem to začalo jít z kopce ode dne, kdy se na Hitlerův nátlak rozhodl vyhlásit Francii a Velké Británii válku, to jest 11. června 1940; den poté, kdy totéž udělal Mussolini, když už nebylo pochyb, že Hitler má válku vyhranou a půl Evropy v kapse. Ve skutečnosti si badatelům troufám krajně oponovat a tvrdit, že začátek Francova konce nastal, když mě jeho letadla na pláži u Argelers – v někdejší katalánském, krásném a neradostném kraji Rosselló – bombardovala a ostřelovala z kulometů, přičemž se dopustila té chyby, že ze mě neudělala řešeto.

Z pěti letadel, která nad námi přelétají, vypouští každé pouze jednu bombu, a to proto, abychom pochopili, že námi pohrdají. Všech pět bomb vybuchuje dostatečně daleko od dřevěné boudy, za níž jsem se ukryl, ale nikdy předtím jsem exploze neslyšel z takové blízkosti a mohu jen konstatovat, že rámus do mě vstoupil tak, až se zdá, že chce vyplnit každíčký prostor mého těla, a dokonce z něj snad ještě vypudit mé nejniternější orgány. Letadla se navíc takřka vzápětí vracejí a přelétávají přes nás ještě dvakrát. Klesají, klesají a přitom do nás pálí z kulometů, abychom pochopili, že nás nenávidí. Když se přes nás přeženou naposledy, zamíří vzhůru k nebi a pokračují dál na severovýchod s cílem rozbombardovat Perpignan a přinést Francovi další vítězství. Ale bezprostřední poslání těchto letounů, dle pozdějších znalců pěti savoii poslední generace, které frankistickému vojsku daroval Mussolini, nikoho z nás přeživších nezajímá.

Mě dokonce v první chvíli vůbec nezajímá vlastně ani to, jestli jsem živý, anebo mrtvý. Jenom se snažím, aby ve mně přestala znít ozvěna výbuchů a rachotu kulometné palby, aby se mé vnitřnosti vrátily k rutinní činnosti, aby nás opět pohltila monotónnost vln, nejapně řvoucích, neposedných a kálejších ptáků a ševelení desetitisíců vězněných úst, která

mluví naprázdno. Desetitisíců úst vytvářejících všední lomoz těchto měsíců, během nichž je snad každý okamžik odporným, otravným nicneděláním.

Pomalu vystrkuji hlavu, napřimuji se, vyplivuji písek, který jsem přežvykoval, když jsem schoulený čekal, až mě škrtnou ze seznamu polomrtvých uprchlíků tohoto tábora. Nadechnuji se, protírám si oči, osahávám se, dívám se na ruce. Celý se třesu. Vyplivuji další písek.

Zatím ještě nevím, že tohoto červnového dne jsem se pod tou sprškou železa znovu narodil, zatím ještě netuším, že už nikdy nebudu stejný. A právě proto, že ode dneška budu někým jiným, bych měl hned na počátku tohoto vyprávění nejprve vyložit, kým jsem byl předtím, než se mě těch pět Francem vyslaných letadel pokusilo zabít.

Vrátím se tedy o několik let zpátky, teprve pak znovu stanu na této exulantské pláži, kde je to samý oheň, dým, nářky a jedno rozervané tělo na druhém.

Tato cesta proti času nebude nijak dlouhá, pokusím se během ní vyložit pouze to, co mi připadá nezbytné pro alespoň základní pochopení toho, kdo jsem a co jsem udělal. A pak, až mě nit příběhu zavede zpět na tuto pláž, budu pokračovat tím, co mě přivedlo k myšlence, že stojí za to odvyprávět určité epizody mého života, skrze něž bude pochopitelnější, že generála Franca jsem zabil právě já.

PRVNÍ ČÁST

Kratičké, ale nezbytné
pojednání o prvních
třiadvaceti letech života
Agustího Vilamata, vypravěče

I

VYDRŽET V KLIDU BYLA TA NEJEDNODUŠŠÍ VĚC NA SVĚTĚ

Matka přede mnou drží zrcátko, své příruční zrcátko s postříbřeným okrajem a se třemi falešnými rubíny vsazenými do rukojeti, zatímco mi něčí ruce, pravděpodobně ruce zdravotní sestry, sundávají obvaz omotaný kolem hlavy. A tehdy vidím, že mi chybí pravé oko. Taková je má nejstarší vzpomínka. Když o tom tak přemýšlím, připadá mi, že při pohledu do zrcadla jsem se rozhodl, že nic z toho, co se mi stalo předtím, nestojí za uchování v paměti, a tím jsem z doby, kdy jsem měl dvě zdravé oči, všechno zapomněl, dokonce i okamžik, kdy jsem o to jedno přišel. Z celé události si pamatuji pouze to, co mi o ní pověděli rodiče a svědci.

Bylo mi pět a hrál jsem si venku na chodníku, když v ulici dostal smyk nákladák převážející kovový šrot a zastavil se až o zeď, jen pár metrů ode mě.

S pokleslými rameny jsem tam – řekli by ti, kdo to viděli – zůstal stát jako přibitý, a přitom jsem se díval, jak nákladní vůz sjíždí z cesty a směřuje do zdi. Po nárazu vyletěl z těla toho tlustokožce kousek šrotu, který mě zasáhl do oka a roztříštil

mi je. Častokrát jsem si zkoušel vzpomenout, jestli mé oko při roztržení udělalo nějaký zvuk, pokouším se vybavit si, jakou bolest jsem cítil, jaký byl můj první dojem, když jsem v pravé oční dutině zaznamenal tmavé prázdno. Ale jak jsem již řekl, ze svého života si nepamatuji nic, co předcházelo výjevu se zrcadlem v matčině ruce při odmotávání obvazu.

O oko jsem přišel jednoho zářijového rána roku 1921 na ulici Panny Marie Solsonské ve stejnojmenném městě. V tu hodinu bych byl jinak doma, ale matka tehdy naléhala, abych s ní šel koupit chléb. V pekařství byla fronta, a tak mi jako vždy v takových případech dala svolení, abych na ni počkal venku, zády ke zdi a s pohledem co chvíli vzhlížejícím k nebi. Matka věděla, že se nemusí znepokojovat, že mě najde přesně tam, kam mě postaví: nenapadlo by mě vzdálit se z místa, aniž by mi to nakázala, což činila hlasem, který chtěl budit spíše zdání pobídky nežli rozkazu. V těch letech jsem byl pouze jakýmsi pokorným, tvárným odleskem své matky a ke štěstí mi stačilo dělat to, co mi řekla. Ani hnout, říkávala mi často doma anebo v obchodech, aby mohla snadněji vyřídit své věci.

Nicméně bylo by nepřesné tvrdit, že když se přihnul nákladák, tak jsem se nepohnul. Nepřesné, a tudíž lživé a pokrytecké. Matku jsem neuposlechl. Když se zjevil, když vyjel ze silnice a řítil se proti domovní zdi, nechtě jsem se od omítky odlepil a reflexivně, napůl ze strachu, napůl ze zvědavosti, jsem se přitočil k tomu burácejícímu železnému monstru, abych ho lépe viděl. Vinu za to, že mi malý kousek železa vletěl do oka, tedy nesu já; pouze a jenom já. Kdybych poslechl matku, když mi řekla „a ani hnout“, kdybych se vůbec nepohnul, železo by mě o několik málo centimetrů minulo a skončilo by ve fasádě pekařství. A tak jsem v pěti letech zjistil, že nejsem ten hodný, vzorný syn, jak jsem si do té doby myslel. Neuposlechl jsem, a za tuto neposlušnost mě neprodleně stihl trest. Bylo zjevné,

že s nezbednými dětmi, nedbajícími rodičovských pokynů, nemá Bůh žádné slitování.

Mou vinu vůbec nijak neumenšovala skutečnost, že od toho dne se mnou matka jednala, jako bych byl tím nejkřehčím v jejím světě, jakýmsi dekoračním předmětem, z něhož je třeba každý den setřít prach, a přitom se ho téměř nedotknout. A ani to, že během prvních dní při pohledu na mě často plakala a otci šeptala, jak jen to udělají, jak to jenom udělají, a že už mě nikdy víckrát nenechá nikde samotného. V takových chvílích otec obvykle ztěžka vydechl a zadíval se stranou, aby nemusel odpovédět. Jindy se zase zvedl a otočen zády ke mně pravil zastřeným hlasem, že jde zpátky do dílny dokončit nějakou práci.

Otec byl obuvník, matka žena obuvníka. A já, Agustí Vilamat i Prunell, jsem byl třetím ze čtyř synů a dvou dcer – šesti obyčejných, neposedných dětí, které si spolu hrály a navzájem se do sebe pouštěly, ale do mě kvůli mému skleněnému oku méně.

Pro oko jsme jeli až do Barcelony. Nevím, kolik stálo, ale určitě bylo drahé, když rodiče čekali skoro rok, než mi ho darovali. Vybavuji si slunný podzimní den, cestu povozem až do Manresy a pak prvně vlakem. Chtěl jsem sedět u okénka, ale při každé příliš kroucené zatáčce mě ochromoval strach a matka mě brzy přiměla, abych si přesedl do uličky, kde jsem mohl budit dojem, že si neuvědomuji, že se při zřícení na dno strže roztříštíme. Při výstupu na barcelonském nádraží mi to v nohách stále skřípělo a tramvaj mi oproti vlaku připadala jako polštářek plný pohodlí a bezpečí. Pozorování nescíslného množství aut a nákladáků i zuřivě převysokých budov bylo mnohem víc vzrušující než sledování pořád dokola se opakující krajiny polí, statků a stád.

Oční lékař si mě posadil k oknu, aby na mě dopadalo přirozené světlo, a milým hlasem mi sdělil, že pokud prokážu dostatek trpělivosti a vydržím hezky v klidu, dostanu